

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:	
Egész évre	12 frt.
Félévre	6 "
Negyedévre	3 "
Egy hónapra	1 "
Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadjunk el.	

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 17. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények címzendők.

Az értékesb cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Összör hasábozott garmond sor 6 kr. áza
Relyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein et Vogler Wien
Wallfischgasse nr. 10.

Nyilttéri csikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „KELET”

politikai és közgazd. napilap

1873-dik évi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy hónapra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetés pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala

Kolozsvár, 1873. márczius 29.

× Körülbelül egy hét óta a hadilábon álló ország változó érzelmei haladtunk át. A Nationalbank lelkiismeretlen magaviselete hazánkban szemben kénytetten derék pénzügyminiszterünket, hogy a szorongatott magyar hitelen egy leszámítoló bank felállításával segítsen. Hogy pár nap alatt mily phasisokon ment át e kérdés, e lap olvasói értesülve vannak róla. Annyi áll, hogy e napok a 67 óta lefolyt békés időben egy kis foltot képeznek átvéve 48 viharos napjaiból, csak hogy a győzelem most az igazság, a miénk leve. Az állami élet legfőbb fiktornak pénzügyünk, feladatításának győzelme ez, melyet csak akkor tudunk kellőleg méltányolni, ha a felállítandó banknak a kormány által célbavett hitvatását tekintjük.

A nemzeti bankkal folytatott alkudozások folyama alatt alkalmunk volt meggyőződni, hogy a bárány alkudozott a farkassal; körmei

„KELET” TÁRGZÁJA.

Poroszország tanügyi reorganisatioja.

(Vége.)

A tanügy minden ága új lendületet nyert Humboldt által. Az elemi oktatás sokáig nem részesült beható gondozásban. Épen elméleti regeneratiójának korszakával esett össze Humboldt tevékenysége. A nép nyolc órák látása felkeltte Pestalozsiban egy új nevelési rendszer eszméjét, melynek ő minden szellemi erejét áldozatul hozta. Szerszente a nevelés által az ember lényének alaperői voltak kifejtendők. Nem kívülről kell tehát művelni az embert, a nevelés által nem önkényeszerű alakítására, hanem lényegesen kifejlesztésre kell törekedni. Ugyanazon alapeszme volt ez, a melyen Fichte erőteljes philosophiája nyugodott s Fichte maga lelkesülten alkalmazta azt a nemzet újalakítására vonatkozó saját rendszerébe. Megfelelt e nevelés azon feladatnak is, melyet Stein tűzött ki s ő szintén örömmel adáhelesítését a rendszerhez, „mely fokozza a szellem öntevékenységet, felébreszti a vallásos érzületet s az ember minden nemesebb érzelmét.” Midőn Humboldt az ügyek élére állott, már általánosan hangsúlyozva volt e rendszer követelése. Különösen Nicolonus, ki Humboldt alatta cultusügyeket intézte, Pestalozsi törekvéseinek buzgó támogatása által nagy mértékben egyengette utját az új rendszernek. Humboldt érdeme az, hogy el lón hárítva minden akadály s az ügy gyors fejlődésnek indulhatott. Reformtörekvéseinek e sikere magát Pestalozsit is mélyen meghatotta. Nagy művének biztosítását szemlélte abban, hogy a porosz állam is hajlandónak mutatkozik felvenni azt, reorganizatiójának kötelekbe. Königsber-

kört voltunk a hatalmasnak, mely főkjainak csekély dotatiója s a magyar papírok el nem fogadása által bármikor a legnagyobb zavarba ejthette hazai pénzügyünket; ily módon köztöve volt a kormány keze, a gyengébbnél meglehetett az akarat a jóra, az igazságosra, midőn az erősnél volt meg csak a cselekvő képesség. A leszámítoló bank azonban lehetővé teszi, hogy ne érezzük a nemzeti bank körmei élet, mit megtagad hazánktól ez, megeljük amannál, mivel a leszámítoló bank utalványai csak annyiban különböznek a nemzeti bankétól, hogy kamatozók, a melyek közösen forgó pénzgyanánt nincsenek ugyan elismerve, de a biztos alap, melyre ki vannak bocsátva, az üzlet emberei közt azzá teszik.

Korántsem volt tehát árnyék, mitől a bécsi urak megijedtek, finansziális orruk megérezte, hogy itt körülbelül a három századig tartott elődés a magyar zsiron végperceihez közeleg. S valóban hála uralkodónk igazságszeretetének s 67 óta felüldült állami friss erőnknek, hogy e végpercek megszámálvák. Ez új erő az, megnyugvással elmondhatjuk, mely biztosította számunkra a győzelmet, midőn hatalmas elleneink e napok alatt is fel-ségsértéssel vádoltak és hazánk visszahódításával fenyegettek; az új erő, mert hisz, mit használt volna a Lajthán tul a verőfényes éghoz hasonlóan tiszta jog és igazság, ha nem vagyunk ma már önálló ország s ha nem áll mellettünk egy részrehajlatlan uralkodó. A kényszer volt, mi az örökös tartományok minisiteriumát konokságában megtörte s nekünk diadalt biztosított. Most már rajtunk a sor, hogy kellőleg tudjuk azt használni, s okuljunk e néhány izgalmas nap tanúságaiból.

Mindenekfelett ama szomorú tanúságot kell constatálnunk, hogy a Lajthán tul csak akkor lenünk barátokra, ha a mi érdekünk azonos az övéikkel, jóindulatunkat hozzá mérjük saját hasznukhoz s az igazsággal hasztalan lépünk a sorompóba. mert gonoszossággá lesz szemükben, ha csak a mi javunkat célozza. Nekünk tehát nem szabad szemünk elől tévesztelnünk, hogy egy részről a szoros összefüggést a mi és a lajthántuliak sorsa között továbbra is gondosan megtartsuk, mert két éles kard vagyunk, melynek ha markolata külön-külön kezünkbe kerül, semmi se tart

gában virágzásnak indult a Németországba költözött Zellernek, Pestalozsi legcélszerűsége tanítványai egyikének intézete, melyet Humboldt gyakran meglátogatott. Sőt e rendszer nagy jelentősége és helyes iránya felől annyira meg volt győződve, hogy saját fiát is elhozattván Olaszországból, egy Pestalozsi féle nevelőintézetbe adta.

A gymnasiumokra is kiterjesztvén figyelmét, legsajátabb területén volt Humboldt szelleme. Egész életén keresztül elmélkedett a régiek jelentőségéről korunk műveltségére nézve. Megvető alapját a porosz gymnasiumok ujjabkori virágzásának s magasabb célú tűzött a gymnasialis tanítás elé. Segítségére volt e tekintetben Wolf tanácsadása s a tanügyi osztály egyik hivatalnok, Süvern tevékeny közreműködése által.

Mindezt felülmúlja azonban Humboldtnek azon tette, mely leginkább jogosult nevének megörökítéséhez: a berlini egyetem alapítása az állam legnagyobb pénzügyi viszonyai és politikai válságainak közepette. A porosz monarchia elvesztése a halle egyetemét s csak két fő tanítész maradt, a königsbergi és frankfurti. A königsbergi egyetem virágkorát élte; Kant mint bölcsező és Kraus mint nemzetgazdász messze kiható befolyást kölcsönöztek neki; de fekvése az ország keleti határszélén elégtelenné téve az egész monarchia szükségleteinek fedezésére. Frankfurt messze elmaradt az egyetemek sorában s holyszete nem lehetett ismeretlen Humboldt előtt, ki egy ideig szintén itt folytatá tanulmányait. Sokan azon véleményben voltak, hogy Frankfurt fejlesztése teljesen ki fogna elégíteni a megkisebült porosz állam igényeit. Humboldt (azok sorába állott a kik Berlinnek egy külön egyetemét követeltek. Az eszme már elő volt léshítve írók és tudósok körében sőt a király is helybenhagyta 1807 sept. 4-ről kelt rendeletével egy főtanintézet felállítását Berlinben. Az abstract tervet azonban Humboldt ültette át a valóságba. 1809 jul. 10-én terjeszté a király elé az egyetem alapításának formaszervi javas-

vissza, hogy éleiket egymásnak fordítsuk közösen tartuk tehát a markolatot, hogy ne ártassunk egymásnak; más részről azonban minden tehetségünket felhasználjuk arra, hogy benső erőnköt lehetőleg fejlesszük ki, hogy a másik fél respectálja bennünk a hatalmat, melyet magunkban rejtünk, s ha így előre gondosan elhárítottuk lebetőségét, hogy a két szövetséges állam egymás ellen törjön s nagy valószínűséggel ennek folytán mindkettő elbukjon, de megszereztük az erőt, mely társunkat az igaz előtt meghajlásra kényszerítse, biztosítottuk az osztrák-magyar monarchia fennállását.

Ez a Deák Ferenc által inaugurált politika alapeszméje s mi közelebről történt, ez eszmének ad igazat. Kiknek álmait még most is az egészen külön vált Magyarország eszméje bolgatja, most tanui lehetnek volna egy kis 48-féle meghasonlónak. Ha nem lett volna meg a bilincs, mely Magyarországhoz csatolja Ausztriát, a visszahódítás eszméje, melyet így is a világ hallattára hangzatosított osztrák lap, valószínűleg több felől viszhangzott volna.

Most azonban azelőrelátó tapintatosság szétosztalta a baljóslatu felhőket, az ég derült s mi aggodalom nélkül folytassuk utunkat. Sikerülni fog megnyitnunk egyik új erét anyagi felvirágzásunknak; szorgalom, erély és jóakarattal fogjanak kezét s ernyedetlenül működjenek honunk nagyraemelésén.

— A leszámítoló bank történetére nézve a következő adatok fekszenek előttünk:

Bécsben két minisztertanács tartatott ő felsége elnöklése mellett, melyeknek eredménye lesz a magyar leszámítoló bank felállítása abban az alakban, a melyben eleve tervezetett. Az erre vonatkozó törvényjavaslatot Kerkapoly Károly magával hozta s a háznak elébe terjesztette. A bank létesítése megmaradt a bécsi bankegylet és a bécsi földhitelintézet kezében. A dolog idefejlődése a következőkben vonható össze.

Midőn bire terjedt e banktervnek, Bécsben eddig alig látott izgatás indított meg ellene. Az izgatás élén Wodjányer Albert magyar báró állt és járt. Tőle eredt a terv; hogy nemcsak a teremendő bank keteirozása, de a benne érdekelték is megvonassék a bécsi piacoz. Hopfen lovag, mint a bécsi földhitelintézet elnöke ellen a reichsrathban interpellatív tervezetett mire Bécsben ezen bankok az ismert

latát. A nagyszerű tervhez oly összeget kívánt, a mely még mai viszonyaink közt is jelentékenynek tűnik fel. De tette ezt annak tiszta öntudatával, hogy a hozandó áldozat nagy előnyököt fog nyújtani az ország politikai viszonyai tekintetében is. „Mindazok, a kik Németországban a műveltség és felvilágosodás iránt érdeklődnek—így indokolta előterjesztését a királynál—ujabb és szilárd kötelek által lesznek a porosz uralkodóhoz fűzve: fokozott buzgalommal kettőztetett névvel fognak munkálni országainak ujjá alakításán; s azon időpontban, midőn Németország egy részét a háboru pusztítja, a másik fölött pedig idegen nyelv és hatalom uralkodik, a német tudomány számára szép reményekre jogosító szabad tevékenységi kör fog nyitni.”

Humboldtban megvolt azon szívós kitartás, mely a nagy kezdeményezések méltó kivételéhez szükséges. Az új egyetem első tanárai közé sikerült neki megszerezni az ország legjelesb tudományos erőit, Fichtet, Schleiermachert, Böckh-öt, a legkitűnőbb németországi orvost, Reil-t, s az első német jurisztát, Savigny-t. De míg ő a vezetésére bizott osztály élén ennyi buzgalmat fejtett ki, az ősszministerium mind nagyobb zavarokba süllyedt. A feloszlás okai a pénzügyi kormányzatból indultak ki. Altenstein nem bírt elég hivatással nagy feladatára, nem azon intézkedések keresztülvitelére, melyek az állam válságainak közepette lehetővé tették volna a megkezdett reorganisatio befejezését. Az állam egész gépezete fennakadt. Humboldtnek tapasztalni kellett, hogy terveinek nagy részét nem képes keresztül vinni. S midőn Altenstein, szakítva II. Frigyes államának traditióival, egy kétségbeesett lépéshez nyúlt, s Silezia átengedését javasolta a királynak, a cultus ügyek vezetője, Humboldt Vilmos kötelességének tartá 1810 april 29-én lemondani állásáról, hogy mint bécsi követ más téren, de hasonló ügybuzgalommal szolgálja hazáját.

Molnár Antal,

módon megritáltak, de egyuttal Hartung, a bank-együtt egyik igazgató tanácsosa, lesietett Pestre, hogy a magyar kormány maga közbevetését kérje, s 48 órai halasztást kért. Ez vonta maga után a bécsi expediciót, hol a nevezett két minisztertanácsban sikerült az osztrák kormányt meggyőzni arról, hogy a tervezett leszámítoló bank sem a bankkérés megoldásának nem praejudikál, sem Ausztria s a nemzeti bank érdekeit nem csorbitja.

— Országgyűlés B.-Pest, márt. 26. A pénzügyminisiter válasza Tisza interpellatiójára, melyet alább egész terjedelmében közlünk, képezte a képviselőház mai ülésének legérdekesebb momentumát; maga a napirenden levő tárgyak elseje: a telepítvényesekről szóló törvényjavaslatra a főrendibáz részéről tett módosításokra vonatkozó javaslata a központi bizottságnak csak kis mértékben tudta lekötöni a képviselőház tagjainak figyelmét. Eötvös Károly, mint a központi bizottság előadója, tüzetesen indokolta a javaslatot; utána az igazságügyminisiter ajánlta azt a ház figyelmébe. Huszár Imre kijelenté, hogy, tekintve azon kevés figyelmet, melyben az igazságügyminisiter és a központi bizottság a ház határozatát részesítették, midőn elfogadták a főrendibáz javaslatát, nem fogadja el a törvényjavaslatot. Utána Tisza Kálmán fejté ki álláspontját a törvényjavaslatl szemben. Szólt a baloldaltól még Móricz Pál. A vitát az igazságügyminisiter és a központi bizottság előadója zárták be, mire a ház a törvényjavaslatot két szavazattöbbséggel a részletes tárgyalás alapjául elfogadta. A részletes tárgyalásnál Tisza Kálmán az 5. szakaszhoz egy módosítványt nyújtott be, melynek célja az, hogy ne létezhessenek oly községek, melyeknek külső birtokuk nincsen. A ház, az igazságügyminisiter és Szilágyi Dezső felszólalása folytán a módosítványt a központi bizottsághoz utasította vissza.

— A képviselőház márt. 26-iki ülésén a magyar escompte bank ügyében Kerkapoly Károly pénzügyminisiter a következő előterjesztést tette; T. ház (Halljuk! Halljuk!) A tegnapielőtti ülésben Debreczen városa igen t. képviselője kérdést intézett hozzám, mely kérdésre sietek a következőkben válaszolni. (Halljuk!)

Igaz, hogy a Bankverein egy nagyobb szabásu magyar leszámítoló s kereskedelmi bank létesítésére vállalt kötelezettségének keresztülvitelését, illetőleg bevalthatását már-már lehetetlennek kezdette tartani.

Látogatás egy japáni fogházban.

Németből.

(B. Gy.) A szelid és szeretetreméltó japánikaról néha oly rágalmazó és tülhajtott adatokat olvashatunk, mikép jelen cikk azon vágy szüleménye, hogy ez adatokat valódi értékükre szállítsuk le. Mennyi előítélet tűnnek el, ha más népekkel tüzetesebben foglalkoznánk, főleg pedig avval, mely jelen tanulmányunk tárgyát képezi. Japánban ugyanis olyan társadalmi életet találunk, mely régi ugyan, de még mindig messze van a bukástól, ép úgy mint a kínai társadalom, melynek ereje és biztonsága a személy és álláskülönbség tiszteletéből ered: tiszteletből az atyai hatalomnak, mely korlátlan, s minden időben a népfeloldásnak főszlopát képezte; tiszteletből az egyéniségnak; tiszteletből a törvénynek, minden tekintet nélkül annak eredetére, s végre a régies iránti tiszteletből.

De térjünk cikkünk tulajdonképpeni tárgyára, azon látogatásra ugyanis, melyet e sorok írója Skudasima-ban tett és pedig azon helyen, hol a fogház van. E cikk átolvasása után talán lesznek olyanok, kik véleményünket pártolni fogják, mert Európa számoss nemzete vehetne példát Japántól.

Megtudva, hogy Yeddóban dologház is van, kíváncsiságotam fejezem ki, hogy meglátogassam, s a kellő szabadalommal ellátva egy hadschi (tiszt) kíséretében, s a yeddói fogházak főigazgatója vezetés alatt Skudasima-ba is elmentem, mely egy kis sziget Yeddo fő folyója az Okada torkolatánál. Itt meg kell jegyeznünk, hogy Japánban a Ti (vékony bambus náddal való verés) és a Dio (vastagabb bambus náddal való ütések) büntetési módokon kívül a Tokes is létezik, mely a mi vasraveretési büntetésünknek felel meg, s inkább hasonlít a mi fogházaink büntetési módjához, mint a bagnához, mivel nálunk is munkálkodnak a fegyenczek, mint Japánban.

ni, szemben a legkülönbözőbb körökben alaptalan feltevés és téves értesülések által keltett azon nagymértű ellenzéssel, melylyel találkozni kénytelen volt.

Azonban itt is az történt, a mi rendesen történni szokott: az igazság utat tört magának, a nem kellő alapon támadt aggodalmak eltűntek, a fölzaklatott szenvedélyek lecsillapultak, és ma már mi sem áll útjában annak, hogy a nevezett pénzügyi vállalat kötelezettségének ne csak készen nyilatkozzék eleget tenni, de ehelyi kötelezettségének anyagiilag biztosítása ellen se legyen semmi kifogása. Épen azért elegendő szüksége annak, hogy a t. képviselő ur kérdései azon részére is válaszok vajjon mit szándékozom tenni a végett, hogy a vállalt kötelezettség érvényesíthetőség, s a végett, hogy illetéktelen akadályozások, a mennyiben fennforogtak volna, megszüntessenek, elháríttassanak, Ezen akadályok már megszűntek, már elhárítva, következésképp további intézkedés szüksége e tekintetben nem forog fenn.

Azonban midőn a tett kérdésre ilyképp válaszolnék, egyszersmind kötelességemnek tartom a kérdéses intézet felállíthatására vonatkozó törvényjavaslatot annak indoklásával együtt a t. háznak bemutatni, kérvén, méltóztassék ezt a pénzügyi bizottságnak azon utasítással kiadni, hogy ezt a dolog fontosságának és sürgősségének megfelelőleg mielőbb tárgyalni s ez iránti jelentését a t. háznak bemutatni sziveskedjék. (Helyeslés.)

Tiszta Kálmán csak ideiglenesen veszi tudomásul a választ, szeretné tudni mily uton jött létre a kibékülés a két ministerium között, mire Kerkapoly így válaszol:

T. ház! Megnyugtató lévén szándékom a válaszmódot, (Halljuk!) nem tehetem, hogy a t. képviselő urtól épen most hallottakra pár szóval ne válaszoljak. (Halljuk.) Én ezen intézetet a bankkredés megoldásának soha sem tekintetem, tekinteni soha sem akartam, vele egybefüggésbe sem hoztam, (Helyeslés balfelől.) hozni nem is szándékoztam (Helyeslés) sem egyik sem másik irányban. Következésképp létesíthetőségért ama sokkal nagyobb kérdés bántit, a mit különben jogunkba levőnek érdeklünkben állónak tekintetem feláldozni, vagy feltevéllé tenni eszemben sem volt. (Helyeslés balfelől.) Sőt ezen kérdés tárgyalása közben elejétől végeig azon tekintet vezettet, hogy az Magyarországnak magán ügye, a mely Magyarországon kívül senkit nem illet, mert hogy senkit sem bánt. (Helyeslés.) E nézőpontot egy pillanatra sem tévesztetem el szem elől és ha — mint mondtam — a legkitűnőbb körökben támadtak akadályok, hamis suppositiók alapján támasztott nehézségek, akkor ezen legkülönbözőbb körökkel szemben a dolgok olyan állásának, a minőt épen kifejtettem, a kellő világlatba helyezése okozta, hogy nem egy, hanem többféle, lehet mondani, már általában véve a szenvedély helyett a józan megfontolás szava hallható. Ha kivételek ellenkezőre mutatnának, ezt lehetne sajnálni, de azt hiszem, egészben és nagyban ezen uton, a melyet kifejezésre hoztam, a cél el van érve. (Helyeslés.)

Törvényjavaslat.

a „magyar leszámítoló és kereskedelmi bank” czim alatt Budapestben létesítendő részvénytársulatnak engedélyezendő kedvezmények iránt.

1. §. A kormány felbatalmaztatik egy a hazai ipar- és kereskedelem előmozdítására alakulandó s egyuttal az államkincstárnak a rendes kezelés folyáman felmerülő bankári üzleteire is megbízandó és csak ezen czólnak megfelelő üzletkörürel felruházandó pénzügyi vállalat létesítését az alább felsorolt módzatok mellett engedélyezni.

2. §. Az intézet részvényei előmutatóra szólnak.

3. §. A közgyűlésen gyakorlandó egy szavazatra száz darab részvény birtoka jogosít. Egy részvényes sem bírhat azonban ötvennél több szavazattal, akár saját nevében, akár meghatalmazás alapján.

4. §. Az intézet befizetett alaptőkéje erejéig, s birtokában levő váltók, mindennemű értékpapírok, készpénz vagy érczkészlet által fedezett, előmutatóra lábra és 50 forintnál nem kisebb összegre szóló kamatozó pénztári utalványokat bosszúhat ki.

A kormány felbatalmaztatik, hogy a pénztári utalványokat a bank megkeresésére és annak terhére előzetesen megállapítandó feltételek alatt s módzatok mellett az e végre kijelölendő állampénztárnak az előmutató kívánatára készpénzre felváltathassa.

5. §. A 4. §-ban említett lábra szóló, nem különben az intézet által befizetett alaptőkéje kétszeres összegének erejéig az előbbi §-ban említett fedezet mellett folyó számlára átvett idegen pénzek alapján kibocsátható névre vagy előmutatóra 50 forintnál szintén nem kisebb összegről szóló, bizonyos lejáratu vagy meghatározott felmondási időhöz kötött kamatozó pénztári jegyek bírólal meg nem semmisíthetők.

6. §. Az intézet az általa kibocsátott kamatozó pénztári utalványokat és jegyeket, a mennyiben ezek a beváltásukra kitűzendő és nyilvánosan közzé teendő határidő elteltével számítandó 6 év alatt be nem mutattnak, beváltási vagy újakkal kicserélési nem köteles.

7. §. A hitel és pénzügyi intézeteknek jövőre megadandó jogok és kedvezmények a szóban levő intézetnek minden üzletágára nézve biztosíthatnak.

8. §. Az állam rendes pénztári kezeléséből származó feleslegek az alapszabályokban megállapítandó feltételek s az intézet részéről az állampénztárba leteendő teljes fedezet mellett az intézetnél főgnak elhelyeztetni gyűmölcsöztetésre.

9. §. Az intézet illetékes bírósága az általe vagy ellene indítandó minden perre nézve a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék,

10. §. Az intézet jogosítva van nála levő idegen értékek, pénzek és követelésekre intézett foglalások esetében a saját követeléseinek fedezése után fennmaradó értékeket a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél letéteményezni, vagy pedig a foglalás tartamára magánál visszatartani.

11. §. Az intézetnek jogában áll a nála adósa által, vagy ezekért mások által, az intézet biztosítása céljából letett vagy az alapszabályok szerint gyakorolható üzletek folytán az intézet birtokába jutott pénzekből, köz- vagy magánhitelpapírokból és egyéb értéktárgyakból követeléseit minden más hitelező előtt a bíróság közbejötté nélkül kielégíteni.

Jogosítva lesz továbbá a tőzsdeileg jegyzett értékpapírokat a tőzsdén eladni, oly tárgyakra nézve pedig, melyek nem állanak tőzsdei forgalomban, rendesen kiállított könyvkivonatai által igazolt követeléseirejéig a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél azonnal az árverés elrendelését kérelmezni, a melyet a nevezett törvényszék egyetlen határrap kitűzése mellett elrendelni tartozik.

Ezen jogainak gyakorlásában az intézet sem adósának halála, sem pedig annak vagyonára nézve megnyílt csőd által nem gátoltathatik; tartozik azonban a követelése fedezése után fennmaradó felesleget a hagyatéki, illetőleg csődtömegbe beszolgáltatni.

12. §. Mindazon esetekben, a melyekben az intézet adósa ellen intézett keresetét könyveiből vett kivonatra alapítja, ha ezen kivonat a társulat aláírás címével és azon hozzáadással, hogy az a társulati könyvneknek hű kivonata; ugy nemkülönb a társulat pecsétjével is ellátatik, teljes bizonyító erejű okirattól képez, s annak alapján, ha a könyvkivonat bíróságilag vagy közjegyző által hitelesítettik, azonnal bírói fizetési meghagyás kibocsátása kérelmezhető.

Ha az adós a fizetési meghagyásnak 8 nap alatt eleget nem tesz, — ellene a végrehajtás minden újabb kérelem nélkül a fizetési meghagyás alapján fogantatva lesz veendő.

A végrehajtási eljárás az ingóságok tekintetében a váltó végrehajtási eljárás, az ingatlanokra nézve pedig az 1868. LIV. t. cz. VIII. címének 3. fejezete szerint lesz fogantatandó.

13. §. Az intézet által kiállított okmányok hamisítása vagy utánzása, a közokiratok hamisítása vagy utánzásának büntettként büntetendő.

14. §. Ezen törvény végrehajtásával a földmívelési-, ipar- és kereskedelmi, igazságügyi és pénzügyi miniszterek bizatnak meg.

Kerkapoly Károly

pénzügyminiszter beszéde a képviselőház mart. 17 és 18-iki ülésén.

(Folytatás és vége.)

Az adó áthárítás teoriájával furesán vagyunk. Én megengedem, hogy pl. a házbirtokos áthárítja a maga adóját ha lehet. — De meddig lehet? Addig, míg az emberek a nagyobb házbérfizetést kisebb bajnak tartják, mint a kisebb lakást; mert mihelyt az emberek a kisebb lakást tartják kisebb bajnak és az, a kinek 4 szobája volt, megelégszik hárommal, akkor a házbirtokos nem hártathatja át adóját. (Élénk ellenzés balfelől, felkiáltások: Hát a hivatalnokok!)

De megengedem t. ház! hogy ezen eset nem mindjárt áll be, hogy vannak kivételes helyzetek, mint pl. a fővárosban, hol későn áll be, hol az üzletek természete kényszerítheti az embereket a lakás tekintetében bizonyos niveau alá nem menni. De azt meg megint állítom, hogy azon lakosok, a kikre a házbirtokosok adójukat áthárították, szintén találunk módot arra, hogy megint a házbirtokosokra hártassák át az adót; átháríttatik pedig az által, hogy például az iparosok a házbirtokosoknak drágábban dolgoznak, (Derűtség balfelől) mert hiszen az árakban mindig van bizonyos arányosság. (Felkiáltások: Hát a hivatalnokok?)

És ez alkalommal legyen nekem szabad némileg reflectálnom általában arra, (Halljuk! Halljuk!) hogy hogyan ítéljük tehát azon állapot fellett, a mely szerint nálunk a direct adó igen magas, míg másutt sokkal alacsonyabb? Én megvallom, nem tartom a dolgot öröndetesnek, de nem ám azért, mintha feltétlen barátja volnék az indirect utakon való adóztatásnak, hanem azért, mert hiszen indirect utakon adóztatunk még pedig elég magas tételekkel és ez még sem hoz sokat.

Mért, mert ez kétségtelen bizonyossága a vagyonosság alacsony fokának. Annak a ténynek nem örülök tehát én, a miről az tanuskodik. Azaz az az, hogy indirect és nem direct uton történjék

az adóztatás, nem fogadhatnám el; nem fogadhatnám el pedig azért, mert én szerintem az indirect adóztatásnak nincs más előnye, mint az, hogy az adó bizonyosabban befoly, de költségesebben és ez hátránya.

Mádszor azért örülnék az indirect adókból mutatkozó nagy eredménynek, mert azon esetre, hogyha adó emelés nélkül következne be, az a vagyonsodásnak, a jólétnek testimoniuma volna: de másért ennek örülni én legalább nem tudok, mert ez azt teszi, hogy egészben és általánosságban a nagy tömegre, a consumens osztályra, a fogyasztó szegény közönségre rójják az adót, ezt pedig én nem tartom helyesnek. Lehetetlen ugyanis elérni azt hogy a vagyonsodás arányában történjék az adóztatás indirect adók útján; és épen azért megértem azon törekvéseket, melyek megfordítva a direct adókra akarják a súlyt fektetni (Helyeslés) értem ezt, az igazság érdekében. Közepben van az igazság: egyikkel másikkal is élni kell, és azt tartom, minden ország annyi adót vessen ki az egyik czímen s a másikat czímen is, a mennyi épen megfelel az abból bevéendő jövedelemnek. Ezen kérdés vitatására az adóreformok idején szívesen kész leendek.

Vége egy némely reflexiót kívánok tenni azokra, a miket a képviselő ur, különösen a rendkívüli költségvetésbe hozandó rendre vonatkozólag mondott. Elismerem azok nagyfotosságát, a miket előadott, de bocsánatot kérek, ha azt hiszem, hogy e tekintetben időmulasztás még nem történt, sőt teljes meggyőződéseim szerint, még ma idő előtti volna azon rendszabályok keresztülvitele. Addig, míg állami építkezéseink oly nagy mértékben folynak, mint a jelen és jövő évben; addig minden ily mesterkedés, minden ily keresése a módozatnak miunket a bajból ki nem segítene, mert mindig több kell mint a mennyit bevehetünk. Ha egyszer bevégeztük nagy mérvű építkezéseinket, akkor sokat lehet tenni azon utakon és módokon, melyeket a t. képviselő ur javasolt arra, hogy rendkívüli költségvetésünkbe is rend hozassék be.

Beszélt a t. képviselő ur a vasuti garantialis alap megteremtéséről s a subventiókra szükséges összegeknek ennek segélyével leendő beszerzéséről. Én nem tartom helytelennek a t. képviselő ur eszméit, de állítom, hogy akár a vasuti garantialis alap nevében ennek kizvetítésével csináljunk adósságot, akár a nélkül mindig csak mi csináljuk az adósságot, mindig a mi adósságunk lesz az. (Helyeslés.) Miért? Mert azon alap is a miénk lesz, melynek nevében az adósságot csinálni fogjuk. Hogy ezen adósság csinálás előnyösebb lesz e ezen közvetítéssel vagy a nélkül, ez a kérdés. Ha ezen alap által közvetítve, előnyösebben tudunk adósságot csinálni, ám teremtünk meg ezen alapot, de ha az ellenkezőről győződünk meg, akkor hagyjuk el. De akkor lesz ennek ideje és akkor kell megtöremteni ezen alapot, mikor lesz is abba jelentékeny összeget bele tennünk, a mire eddigél nem volt még eset. Még kérdés az, hogyha ezen alap contrahálja a kölcsönöket, vajjon annak nyílt evidenciába hozása, hogy a megfelelő tartozások azon vasut társulatok részéről, a melyek subventiót kaptak, egyensúlyozzák-e az államnak e célból contrahálendő tartozási állását: vajjon mondom, ezen körülmény hatalmasabban esik-e a mérlegbe, mint annak biztos tudata, hogy ezen alap ilyenmő papírokkal megjön ám minden esztendőben. Ha az idén nem veszünk ilyenmő papírokat, majd kinalának-e vele a jövő, vagy az azután való évben.

Tudjuk, hogy azon nagy kölcsönöknél, melyek hosszabb évekre szólnak, elhelyezésüknek akadályát mindég az, hogy az emberek azt mondják, hogy ebből venni nincs okom sietni, mert hiszen ebből kaphatok jövőre is.

Ezen nagy baja meg van ezen eszmének, de viszont előnye is van és akkor, a mikor állami nagy építkezéseinket bevégezzük, majd megbeszélhetjük e kérdést is. Végre kiterjeszkedett a képviselő ur egy tárgyra, a ministerium egy előterjesztésére, hogy a maga nevében nevezem, a mint ezt közönségesen ismerik: a nagy vasuti szerződésre. Mondván, hogy annak elfogadása által már is 22 millió kiesik az idei szükségletből. Szerintem nem esik ki: mert azon szerződés szerint, mi ki fogjuk építeni a vasutakat épen úgy, mint kiépítenők különben és azok épen annyi pénzbe kerülnek, mint kerülének különben.

A t. képviselő ur azt mondá, hogy ő nem tartja e szerződést olyannak, a melyet módosítani ne lehetne, sőt a forgalomra való tekintettel ki is emelte, hogy szükséges, hogy a fiemei kikötő közvetlen összeköttetésbe hozassék a fővárossal, a mi szerinte ezen nagy vasuti szerződési tervezet szerint nem történhetné, míg módosítása mellett talán lehetséges.

Csak azt akarom kiemelni, hogy a mikor a képviselő ur erre reflectált, semmi esetre sem azon szerződést, és azon beadványt tartotta szem előtt, a mely tárgyalás alatt van, hanem esetleg módosítását, mert ezzel az a cél el nem érhető. Miután t. ház a végeredmény teljes meggyőződéseim szerint az, hogy a kiadások apasztása útján a szükséglet el nem háríthatjuk, de mindenesetre tény az, hogy el nem hárítottuk, mert hisz megszavaztuk a kiadásokat, tehát practicus tekintetből meddő és céljaltalan a vita a felett, hogy elháríthatjuk volna; miután bizonyos hogy minden segélyforrások, me-

lyek még rendelkezésünkre állanak, bőven igénybe lesznek véve abból a célból, hogy azok segítségével fedezetet találja a rendkívüli hiány: véleményem szerint okvetlenül szükséges, hogy a rendes költségvetésnél mutatkozó hiány fedezésére adóemelés útján megadassanak az eszközök. Ez célja a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatnak, és ezért érezte magát kötelezve a kormány annak betérjesztésére, — hitre és „talán”-ra nem állapíthatatván a fedezet.

Kérem a t. házat, hogy ezen tényálladékok alapján azon érvelésnek, azon a maga nemében kifogástalan érvelésnek kellő megfontolásával, a melyet Komárom városának t. képviselőjétől hallottunk, méltóztassék a szőnyegen forgó törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapján elfogadni és a mennyire lehet, olyképp keresztül vinni, hogy e kilátásba vett bevételek valóban be is folyjanak. (Élénk helyeslés jobb felől.)

BELFÖLD.

Maros-Vásárhely, márt. 25.

Azt hiszem, hogy mire e soraim megjelennek, a „Kelet” olvasói már értesültek azon tűzvészről, mely folyó hó 20-án déli 12³/₄—4 óra között a helybeli rom. kath. templom birtokához tartozó bérházat a főtér és a nagy-szentkirály utca szegletén, valamint a tanulmányi alaphoz tartozó kath. főgymnasium épületét, mely az előbbinek közvetlen szomszédja — legnagyobb részt; az ezek mellett lévő — ugynevezett Görög házat — pedig két Boltja kivételével, minden mellék épületeivel együtt teljesen elhamvasztotta.

Megmentésökről szó sem lehetett főként azért, mert a leégett épületek csak egy-egy oldalról voltak nagy nehezen és csak némileg hozzá férhatók.

A tűz, nem tudni ki által gerjesztve, mint szemtanuk vallomása után határozottan constatálva van, a gymnasium alatt földszinten lakó kath. kántor tartott fészereben keletkezett. Az első pillanatban a gyanu hol egyre, hol másra, hol a kántorra esett, kinek talán eselődje, feltevés szerint, parázst rejtő hamut a fészereben gyulékony edényben, vagy tűzfőgő anyag közelében gondatlanul helyezett el.

Bár ki legyen okozója az égésnek, annyi igaz, hogy a kár igen nagy, ugyanarra, hogy csupán az épületekben szenvedett romlást hozzáértők minimo calculo 40—50 ezer o. ér. forintra teszik. E füstben e ment nagy töke jelentőségét a károsult Görög-családra, az erdélyi kath. tanulmányi alapra és a kath. plebaniai templomra nézve fokozza azon körülmény, hogy kárterítést egyikők sem várhat, minthogy biztosítva egyikők épülete sem volt.

S ép ezért a megrovás alól nem mentheti magát sem a plebaniai templom gondnokcsága s illetőle egyházi községi előljárósága, sem az erdélyi kath. gymnasiumok főigazgatósága s kormányzó testülete. Általános a megbotránkozás e mulasztás felett, mely újabb praegnans adat arra nézve, hogy az erdélyi katolikusok ügyei és közjavarai mily hanyag és tudatlan kezelésben részesülnek.

M. S.

Sepsi-Szent-György, mart. 21-én 1873.

A székely nemzet legfőbb érdekei.

A székely nemzet történelmi multja, jelen helyzete s hazánk jövő politikájánál fogva a magos koroná gyermekei közt oly tényszerű, mely az államhatalom atyai gondoskodására legelső sorban érdemes. Mint hajdan a kor igényei által ugy rendelve, védbástyája volt a nyugat Európának a keleti durvainvasiával szemben: ugy ma és a jövőben szent missziója, az előre haladt nyugat magas mivelttségének világító őrtnya lenni a szellemi vívmányokban még ma is nagyon szegénynek mondható kelettel szemben. Küzdelmes bár, de szép magasztos kürt multtal dicsekedhetik e nép, melynek önértetes tudata a multhoz méltó őrvt követel. S e jövő: a századunk szelleme által szent bizománykép ráruházott közvetítő szerep sikeres betöltése. A békés mnka áldásos eredményeit van hivatva át adni azoknak, kiknek gyakran útját állta, hogy e munkát megzavarhassák.

Nem phrasis az, hogy a 19-ik századdal a föld arculata megváltozott; valamint tény, hogy nemzetünk s különösen annak székely eleme ezen változott viszonyokhoz, a kor igényeihez alkalmazkodni nem akar, nem siet. Ezen nem akarásnak pedig egy természeti törvény szerint elháríthatlan következménye: a küzdteerről való leszorulás, a gyászos elbukás. A nyugati államok a jólét és mivelttség azon polozán állanak, hová mi erőmegfeszítéssel is csak nagyon későre juthatunk. Ezen elhagyottságunk érzetéből sokszorozott ösztönt és tetterőt kellene merítenünk s mind a nemzet értelmiségének, mind az államhatalomnak oda kellene törekednie, hogy mig nem késő elődeink mulasztásait kipótalandó, tereljék az oly bővségesen rendelkezés alatt álló erőket ama tere, mely más országoknak a jólét és mivelttődés oly fokát biztosított, a mely méltó irigylésünkre s e tér, hová jövő nagyságunk épületének alapkövét legbiztosabban lerakhatjuk: az ipar tere.

Az ipari érdekek kellő ápolása egy ország haladásának oly feltétele, melylyel mind az eszközöl-

hető, mire egy nemzet hatalma gravitál, de melynek viszont észleltelen elhanyagolása az államnak más országtól való függését szilárdítja meg örök időkre. S ha ennek folytán Magyarország ipari fejlettségét hasonlítjuk össze a nyugati államok ipari kulturájához első tekintetre szembe tűnik, oly kutforrása Magyarországnak ingatlal álláspontjának, melyleginkább magyarázható, szellemi ugyanint anyagi szegénységünk. Őseink egy szabad nemzethez méltó foglalkozásnak csak a hadászatot és földmívelést tartották s ezer, az akkori idők viszonyaiból kimagyarázható téves nézetnek hosszú ezer éve után ha részben is, de hű bizományossá nemzetünk; legalább a tények azt bizonyítják.

Magyarország még ma is, mint századokká ezelőtt, tulnyomólag földmívelő állam; Magyarországnak nyomora vagy gazdasága még ma is az időjárás szeszélyétől van függővé téve. Ha esőt nem kőld még: éhen halunk; s ha a rendesnél többeséből részesülünk; ugyanazon sors vár reánk. Szóval, a mi hatalmi — és jollétünk oly körülményektől van függővé téve, mely minden emberi combination, minden véges értelmi számításra felüláll, s mely a mily nehezen gazdagíthat, ép oly könnyen tönkre tehet. Épen ezért az égalji viszonyoktól függő termeléstől, nemzetünk munkaerejének egy, — és ott egy és fölösleges részét oly termelési ág míveléséhez fordítani, mely nem, áll az esetlegesség bizonytalansága alatt. hanem a melynek eredménye kizárólag az emberi képességen és munkaerőn alapzik: ma már elodázhatlan szükségesség. — Az ipari termelésnek kelt nálunk nagyobb tért nyitni, azt fejleszteni és virágoztatni emelni, mely céljának kivitele, ha az, egyesek tehetetlenségén avagy nem akarátán hajótörést szenvedne: gyámoltól fogva közelépnél az államhatalomnak feladata. — És most az a kérdés: hol kezdjük meg a nagy munkát?...

Alig képzelhetünk iparágat, melynek okszerű folytatásához bizonyos mértékű tudományos kvalifikatio ne kívántatnék meg. Hogy az elhaladott külfölddel szemben a versenyt, ha idők után is, kiállhassunk; nagyon is itt az idő, hogy a közel jövő számára oly iparos nemzedékről legyen gondoskodva, mely birjon azon qualificatióval, minővel mostani iparosaink nem bírnak s mi miatt a versenyt még a belföldi piacokon sem állhatják ki; birjanak azon qualificatióval, melynek segítségével nem kontár, hanem olyan terméket producálnak, mely hivatalra leendő a magyar iparnak a külföld előtt is elismerést és győzelmet biztosít. Ezen korunk igénye által parancsolt feladatunk megoldása csak a szakiskoláztatás által lehetséges. És mily végtelen hátra áll Magyarországon a terület! A kis-Szajwacz egyetlen egy canton annyi ilyenmű iskolával dicsekszik, hogy csaknem az összes magyar állam ily irányú intézeteinek számával felér. Hogy többet ne emlitsék, az egyetlen Bern cantonban az 1869-iki statisztikai kimutatás szerint real irányú secundár iskola, melynek nagyobb része azonosabb értelemben vett ipariskola volt 37; nómunka iskola pedig van ma az államban összesen 1200. A magyar koronának csak Erdély részét véve fel s hasonlítva össze az az említett adatokkal országrészünkben realirányú iskola van körülbelül 10 — 12: ipariskola, szorosabb értelemben vett szak és mintaműhelyekkel összekötött ipariskola egyetlen egy sincs; ipari szakosztálylalt megtdoltott intézet tudom szerint van összesen két felső népiskola: egy mű fadaragással összekötött Hozszafaluban, s egy általános ipari szakosztálylalt megtdoltott K.-Vásárhelyt, mindkettő az iskolai évben felállitva s mindkettőnél szorosabb értelemben vett szakoktatás csak az utolsó —, a gyakorlati évre fentartva. Magasabb ipariskolák, u. n. felső real gymnasiumok, mely meg egyfelől előkészítő tanfolyam a műegyetemre, de addig egymagára is teljesen kiképezett kereskedőket és gyárosokat ad a társadalomnak s melyre más államok, melyek hamarabb találának ébredni, mint mi, százazreket költenek: ilyenek nálunk absolute nincsenek.

Sok, rendkívüli sok tanügyünk terén e részben is a hiány s a mult idők mulasztása. De kormánynak erélyességében s jóindulatában s alkotmányos létünk megnyugtató szilárdságában teljesen bizva: már a közel jövőtől is igen sokat remélni érezzük magunkat jogosítottoknak. Az ipartérre való utaltatásunk is általánosan érezve van s így nemzetünknek nézve ezen sine qua non életág szabadabb megnyitására nézve szükséges előfeltételek megteremtése reméljük, hogy sem az illető szakminisiteren, sem a közoktatási minisiteren nem muland.

Kiss Sándor.

(Folyt. köv.)

Magyar színészet.

(N. — r.) Csütörtökön martius 27-én Den-nery és Mailhac uraknak „Mari, egy anya a népből” című ismeretes regény-drámáját adták elő.

Ritkán történik meg, hogy oly félséges harmonia uralkodjék a színházban, mint ez este. A darab üres; a színház is egész a kongásig üres. A szereplők kedvetlenek, készületlenek: a közönség derűtlenségében ép oly fogékony irántuk. Az előadással vágtatva sietnek: a közönség is alig várja, hogy ha-za jusszon. stb. stb.

De nem csodálkozunk mindezen oly igen Nemcsak azon, hogy kevések voltak színházban, hisz

ott van Bergher, az ő kísértetei érdekesebbek, sőt bizony természetesebbek is, mint a francia mondva csinált, gyártott drámák, melyek régebben annyiszor kísértetbe hozták minket, de melyeknek már ma mosolyogva nézhetünk szemébe; hanem még azon sem csodálkozunk erősen, hogy a játszó oly keveset tudtak csinálni szerepeikből, hisz a semmi-ből isten bizony nem sokat lehet csinálni.

Ha az volna szép műveltségünk feladata, hogy a drámai izlés és a színészet fejlődése tönkre jusson, nem kellene egyéb, mint amolyan darabokat, mita fennebbi, elővenni és művelni, ugys egész rakással vannak. A mi az izlés illeti, annak az idő és a kritika jóformán megkötheti koszoruját; de a színészetnek orvosolhatlanabb bajokat okozhatnak a szerencsétlen regény-drámák. Oh nyújtanak ezek jeleneteket, melyekben egyes elszigetelt állapotok még könyekre is fakasztanak, miket ropegős tapssal rázogattunk le magunkról; adnak ezek még gondolkozásra méltó themákat is, hogy hajszálaink ég felé merednek tőlük; adnak, nyújtanak tukmálnak ezek mindent, csak jótékony és termékeny iskolát nem — a színészetnek. Szomorú, de való. Lehetne erről igen-igen sokat beszélni, ha ugyan a tér megengedné s ha a tulsó oldalról méltánylati felelőnek; most azonban csak azzal a jámbor óhajattal érjük be, vajha színészeink és színésznőink oly darabokat és szerepeket kedvelnének — másfélék kizárásával — melyekben igaz helyzetek s örök érdekű jellem átalakulások ragadják meg a nézőt!

A czimszerepet Némethy Irma kedvvel és erővel játssza. Appianiban Mátrai tökéletesen helyén volt, valamint Szilágyi (Remmy) is tiszteséges korhely fráter volt. Hegyi solidul viselte magát; Clopin orvost oly elegansul adta, hogy meglepett vele. Csak rajta. Gondolkodás áldja meg a munkát.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, mart. 28. 1873.

— Tisztelettel kérjük t. olvasóinkat előfizetéseik megújítására, nehogy a lap küldetésében fenakadás történjék. A „Kelet” programját maga a lap szolgáltatja, előfizetési feltételeink pedig a lap homlokán olvashatók. Az előfizetési pénzek beküldésére legcélszerűbb a postai utalványok használatát.

— József főherczeg ő fenségét, a m. kir. honvédség főparancsnokát april 10 kére Kolozsvárra várják az itteni honvéd dandár-iskola megvizsgálására. A honvédeinktől s minden igaz hazafitól várva várt magas vendég az „Európá”-ban vesz szállást, hol az előleges intézkedések ő fensége elfogadására — mint halljuk — mármeg is tétettek. Innen ő fensége tovább folytatja útját a más két erd. dandár-iskola megsejmelésére.

— A vallás és közoktatási m. kir. minisiter a kolozsvári állami tanító- és tanítónőképződék igazgató tanácsára Petrá János ügyvédet rendes taggá nevezte ki.

— Triest községtanácsa huszezer frtot szavazott meg egy a Gizella főherczegnő nevét viselő gyermekertre.

— Luitpold bajor herczeg Vilmos császár, hirszerint a bajor és württembergi hadcsapatok katonai felügyelőjévé fogja kinevezni.

— Obrenovich Mihály szerb fejedelemnek szobrot emelnek.

— Szatmári püspökké dr. Schlauch Lőrincz csanádgyházmegyei kanonok nevezetett ki. E kinevezés a hivatalos lapban már legközelebb közzé fog tétetni.

— Bányai L. Károly, aranyéremmel kitüntetett illatszerészünk, a bécsi világtárlatra szintén szép szállítmányt küld saját gyárműveink illatszereiből. A pompás művű szekrénybe helyezett parfüme cikkeknek kívül még egész halmaz különféle illatszer látható: aranysegélyű meggyzsinbárony teríték kereskedésében, ugy hogy a küldemény becsületére válik nemcsak elismert nevű vegyészünknek, hanem a kolozsvári iparnak is.

— Meghívás. A kolozsvári belvárosi gyermekértársulat megalakulása végett, vasárnap az 1873-ik évi martius 30. kán d. e. 10¹/₂ órakor a városháza tanácstermében tartandó közgyűlésre a részvényes tagok tisztelettel meghívotnak. A közgyűlés tárgyai: a) A szervező bizottság jelentése; b) az alapszabályterv tárgyalása; c) a társulat megalakulása és a választmány tagjai megválasztása. Kolozsvárt, 1873 mart. 24-kén. A szervező bizottság ny.

— Menter Zsófia, a bájos zongora művésznő és Popper gordonka művész jelenleg N.-Szebenben tartanak hangversenyt, roppant számú közönség részvétel mellett. Egy hangversenyt már rendeztek, s valószínűleg még egyet fognak rendezni.

— Nyilvános köszönet. A hála kötelez megragadnom az alkalmat, hogy „Iparos olvasó egyetlünk” nevében, nyilvános köszönetemet fejezzem ki, városi főispán Filep Samuel őmlátságának, hogy gyenge alapra fektetett, még nagyon is ifjú egyetlünk szellemi céljainak előmozdítására 10 az az tíz forintot o. é. méltóztatott adni. Szamosújvárt, 1873. március 25, Kádas Ferdinand, elnök

— Necrolog Kilyéni Székely Terézia özvegy Pákei Lajosné, a maga és gyermekei nevében bánatos szívvel jelenti, a forrón szeretett gyermek, testvér és rokon Pákei Pákei János f. hó 25-én életét ek 14-ik évében két évi hosszas szenvedés utáni gyászszos kimúltat.

— A sétatéri kiosznak árverezése után való hasznosbérbe adása tegnap történt meg. Legtöbbet azaz: 200 frtot Tauffer János ígért, azonban az árverezés megkezdése előtt Orbán József írásbeli ajánlatot nyújtván be, az az árverezés bevégezése után felbontott, melyből kitűnt, hogy ő az egész sétatérhez tartozó czukrázati jogért 251 frtot, s ha az egyet némi javításokat tenni hajlandó, évi 306 frtot fizet.

— Muzeumegyletet készülnék alakítani Debrecenben, mely czélból Révész Bálint püspök és Kovács Lajos polgármester f. hó 30-kára közgyűlést hírbetnek.

— A maros-vásárhelyi tanítói kar és a marososszéki tanítói egylet által kinevezett bizottság folyó év március 27-én a Királyhágón inenirész tanítói vándorgyűlés mikor megtarthatása tárgyában gyűlést tartott.

— Brassóvidék tanfelügyelőjének az iskola tanács előtt 1873 márc. 21-én felolvasott évnegyed jelentéséből a következőket emeljük ki: Brassóvidéken van jelenleg 12 községi 53 felekezeti összesen 65 népiskola. A 6—12 éves tankötelesek száma 10,184, — 12—15 éveseké 4194, — összesen 14,378. Az elemi népiskolákat látogatja összesen 5228 fiu és 4370 leány, összesen 9597, — ismétlő iskolát 1090 fiu, 995 leány, — 2085. Ezekhez számítva azokat is, a kik magán intézetbe, felső nép- vagy középiskolákba járnak, Brassó város és vidék iskolakötelesei közül ezen kimutatás szerint összesen 12268 növendék jár jelenleg iskolába. Ha a tényleg iskolába járóknak ezen számát a kimutatott iskolakötelesekével összehasonlítjuk, igen kedvező eredmény, a legutóbbi kimutatáshoz képest is meglepő előhaladás mutatkozik, mert míg a vallás és közoktatási minisiter urnak a mult évben készített országos jelentése szerint Brassóban és vidéken az összes iskolaköteleseknek csak 61.78% látogatta tényleg az iskolákat: a mostani adatok szerint ezen arány 85.2%-ra emelkedik, tehát oly magasra, hogy az előbb említett országos kimutatás szerint csakis 7 törvényhatóság áll e tekintetben Brassóvidék előtt.

— Az erd. ev. ref. egyházkerületnek összesen 336,072 tagja van, kik 556 anya, 529 leány, s így 1085 egyházban vannak megosztva. Az egész egyházkerületben van 571 pap.

— A Kisfaludytársaság f. hó 26-án tartott ülésében két érdekes felolvasás volt. Baksay Sándor székét egy „Választások előtt” című igen ügyes életképpel foglalta el. Ez életképek egy dunamelléki ref. lelkész s egyszersmind baloldali kortes emlékirataiként vannak előadva igen élénken s természetesen. Különösen kitűnő azon humor, melylyel Baksay ezen dicsekvő pap szónoklatait, működését egy pár egyszerű részeges, de buzgó falusi egyén szereplését leírja. Az előadó meggyerő hangja s ügyes szótáráza sokat tett a különben igen ügyes életkép hatására. Utánna Székács József olvasott fel hat horatiusi odát, melyek szintén közetszésben részesültek. — Ezután jelentő Greguss, hogy a kormány a társulati választásokat megerősítette s a kiállítás alkalmával a társulat könyveinek hely adatik. Bernáth Gyula 200 frtos alapító lett. Váradi Antal Molieré „Szerem mint orvos” című munkájának fordítását küldte be. Bírálókul Berczik Árpád és Szász Károly választottak. Gyulai Pál indítványozza, hogy az írói jog érdekében alkotandó törvényt sürgessék. Végül Székács ódának az évkönyvre felvétele elhatároztatván, az ülés 7 órakor bevégeztetett. — Mind a tagok, mind a közönség nagy számmal voltak képviselve.

— Vér nélkül párbaj. F. hó 21-én délután 6 óra tájban a budapesti állatkert mögött két fiatal ember párbajt vívott, mely azonban szemtanúk állítása szerint igen mulattató véget ért. A két hevesvér ellenfél egymástól 15 lépésnyire foglalt helyet. A kié az első lövés volt, az fel is fogta pisztolyát, de hogy ellenfelét nyomban a más világra nem küldötte, az nemcsak az ő remegő karján, hanem egy kissé a pisztolyon is mult, mivel hogy az csütörtököt mondott. Erre nagy zavar; az első lövés nem akart lemondani lövéséről, és folyást bízta mordályát, a másik nem akarta tűrni, hogy egyszerűen többször veszélyeztessék életét és fészkelődött. E kényelmetlen helyzetből végre kimentette a társaságot két arra sétáló katonatiszt véletlen megjelenése; párbajozók és segédek ki jobbra, ki balra ellillantak, és pár pillanat múlva megint boldog béke uraltott a tájon.

— Bécs harmadik kerületében Odeon-színházat építenek, a szükséges telket már meg is vásárolták.

— A pápa Braccot jeruzsálemi pátriárkává, továbbá Lucileuxet carcassonnei, Sebaux-t angoulemei, Saivet-et mendei, Turinaz-t tarantaisi püspökké nevezte ki. Azonkívül kinevezett három olasz ki dél-amerikai püspökké és, egyet inpartibus infidelium.

— Ausztriai irodalom. Kuriozumképen elsorolunk néhány könyvcímét, melyről az ausztriai piacokról megtért hajók hoztak hírt. Mivel foglalkoznak a könyvirók, a pápák és a melbourni birák között; mivel csalogatják azokat a civilizáció felé és mivel szerzik meg a kialkandott gyarjás szá-

kokat? Csupa világbölcseiség, csupa theologia és ráadásul egy kis természettudomány. Blair Dávid Melbourne-ban a spiritismusról elmélkedik egy nagyhangú ezim alatt (The new Gospel of the deadened Brain; or, Spiritism exploded. By Dávid Blair, Melbourne.) A tiszteendő Chase ur a teremtes valódi történetét írta meg, vagyis: az eget és földet, az örök szerződést és az új eget és földet. (The true Story of Creation: or, the Heavens and the Earth, the eternal Covenant, and the new Heavens and Earth. By the Rev. J. C. Chase Melbourne.) És egész halom efféle. Ausztralia természeti, föld- és állattani viszonyairól becsesebb munkákat bocsátottak közre Cox Jakab és Krefft Gerard Sydneyben.

— Hálás utódok. A Székely-földről (Gyergyó-Alfalu) írják a „M. A.”-nak: A burgonya léven e vidék leghasznosabb növényeinek egyike, s egyuttal legnélkülözhetlenebb ételmi szere is, midőn különféle okok miatt ezen ételmi ezikk romlani kezdett, most ismeri fel a nép annak megbecsülhetlen hasznát, most kezdi méltányolni azok emléket, kik Amerika e drága kincsét itt meghonosították. E körülmény néhány jámbor székelynőt azon gondolatra vezette, hogy ama jötevők iránt hálájokat a legszentebb módon róják le. Azért filléreiket összegyűjtötték, a helyi érdemdes plébános ftdő Horváth Károly urat megkérték, miszerint azok lelki nyugalmáért, kik a burgonyát vidékükre behozták, tartana ünnepélyes gyászmisét. Az ügybuzgó plébános helyeselte és elfogadta kérésüket. És még azt mondják, kiveszett a hála az emberek szívéből!

KÖZGAZDASÁG.

— A besztérczei piac árai martius 21-ről ausztr. mérő Tisztabúza 5 ft 70 kr., elegybúza 4 ft — k. rozs 4 ft 80 kr. kukorica — ft kr. Zab 1 ft 20 kr. pityóka 2 ft — kr. Egy mázsa szalonna — ft — kr. Egy font disznózsír 55 kr. Egy kupa borsó 28 kr., lencse, 22 kr. paszuly, 14 kr. Egy mázsa kenyérliszt — frt Egy font marhahús 20. Egy mázsa széna 1 ft 70 kr. Egy ől tüzi fa kemény 11 ft — kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Márt. 20-án 5% Metalliques 100 frt. 70.95. Kamat —. Nemzeti kölcsön 100 frt. 73.40. 1860. Kölcsön 104.30. Bankrészvény 977. Hitelin-tézeti részvény 338.—. London 10 ft. st. 109.—. Ezüst 107.75. Cs. kir. arany —. Napoleonör 870. Urbéri kötvények: Magyarországi 80.50. Temest 79.50 Erdélyi 78.50 Horvátországi 83.25.

A „KELET” magán-távirata.

Feladott Posten márc. 28. 10 ó. 30 p. d. e. Érkezett márc. 28. 11 ó. 5 p. d. e.

A képviselőház tegnap tárgyalta a mentelmi bizottság indítványát Orbán Balás kiadatása iránt; a ház az indítványt elvetette. Az után tárgyalásra készült Ghicz indítványa, hogy a katolikus fundatiok kezelése az állami budgetbe felvéssék. Igen élénk és érdekes vita után a többség Hoffmann indítványát fogadta el, hogy a fundatiok jogi természetének kiderítése 15 tagu bizottság küldessék ki s addig a status quo tartassék fenn. A pénzügyi bizottság tegnap megkezdé a leszámitoló bank törvényjavaslat tárgyalását; a javaslaton lényeges de nem elvi módosítások történnék; a bankalapszabály több pontja a törvényjavaslatba felvétetni határozatott. A javaslat holnap már a ház elé kerül.

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

Nyiltér. *)

Bergheer színháza

lélek és kísértet jelenésekkel a főtéren.

Ma, Pénteken, Március 28-án este 7 órakor játékonvezélu előadás

Az egész tiszta jövedelem a helybeli szegények részére van felajánlva. —

Bergheer színháza

lélek és kísértet jelenésekkel a főtéren.

Szombaton, március 29 én este 7 órakor játékonvezélu előadás. A tiszta jövedelem egyik fele a helybeli önkénytes tűzoltó egylet tüke alapja gyarapítására van szána.

Ama Bösendorfer-féle zongora,

melyen Menter Zsófia k. a. f. hó 16-án hangversenyén játszott s mely egyedül ez alkalomra küldetett le a legjobb hírnévek öröndő zongoragyáros által Bécsből, az eredeti gyári áron 680 forintért eladó.

Stein János

könyv- szemü-kereskedése.

*) E rovat alatti közléteket csupán a sajtóhatóság irában vállal felelősséget a Szerk.

(3—3)